

Grenzen verleggen

Duurzaam Toerisme in Europa

Op donderdag 17 juni 2004 vond op kasteel Groeneveld in Baarn de achtste Groeneveld Conferentie over duurzaam toerisme plaats. De conferentie werd georganiseerd door het platform voor Duurzaam Uitgaand Toerisme (IDUT), het Nederlandse netwerk voor duurzame ontwikkeling van uitgaand toerisme, met leden afkomstig uit de reisbranche, de overheid, het toeristisch onderwijs en verschillende maatschappelijke organisaties. De Groeneveld Conferentie 2004 is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Het thema van de conferentie was dit jaar 'Grenzen verleggen, duurzaam toerisme in Europa'. Verreweg het grootste deel van het Nederlands toerisme speelt zich af binnen de grenzen van de Europese Unie. Bovendien sloot het thema aan bij de verkiezingen voor het Europees Parlement en bij het Nederlands voorzitterschap van de EU.

In deze publicatie vindt u een samenvatting van de inleidingen en het panelgesprek, alsmede van de vier workshops. Ook treft u de slotstellingen aan zoals die

aan het eind van de conferentie zijn geformuleerd tijdens de plenaire discussie onder leiding van IDUT-voorzitter

Romana Engeman.

Het platform IDUT zal de discussies en uitkomsten van de Groeneveld Conferentie benutten voor het opstellen van de Groeneveld paper 2004, die u vanaf eind september kunt vinden op de website www.idut.nl. De Groeneveld paper 2004 bevat aanbevelingen voor de Nederlandse overheid en is onder meer bedoeld als inbreng vanuit het veld ten behoeve van de Beleidsagenda Duurzaam Toerisme van de rijksoverheid.

Heeft u naar aanleiding van het verslag nog op- of aanmerkingen, dan kunt u contact opnemen met de secretaris van het IDUT, Marielies Schelhaas,

e-mail marielies.schelhaas@iucn.nl of tel. (020) 344 94 59.

► P L A T F O
R M I N I T I
A T I E F G R
O E P D U U R
Z A A M U I T
G A A N D T O
E R I S M E ◀

Groeneveld Conferentie 2004



Duurzaam toerisme en de EU: State of the Art

Piet Jonckers, beleidsmedewerker Directoraat-Generaal Ondernemingen van de EU



Het toerisme is een van de meest belangrijke en groeiende sectoren van de wereldeconomie, en ook in de EU. Maar door ongebreidelde uitbreiding van toerisme loopt de sector het gevaar de eigen inkomstgenererende hulpbronnen te schaden of zelfs op te gebruiken. Er is dus een grote noodzaak om deze hulpbronnen duurzaam te beheren. Om die reden heeft de EU een document opgesteld, Basisrichtsnoeren voor een duurzaam Europees toerisme, dat als doel heeft de promotie van duurzame ontwikkeling door definiëring en implementatie van een Agenda 21.

Lezing

Uitdagingen

De uitdagingen voor een duurzaam Europees toerisme liggen zowel op het gebied van de consumptiepatronen, met name wat betreft seizoensgebonden spreiding en het toeristisch verkeer, als op het gebied van de productiepatronen, dat wil zeggen de aanbodketen ('value chain') en de toeristische bestemmingen. Om niet-duurzame patronen in de toeristische sector te doorbreken, zijn duurzaam gedrag van toeristen en 'good governance' door overheid en bedrijfsleven van cruciaal belang.

Voorbeelden van initiatieven:

- WTO (2002) - *Tourism and Poverty Alleviation*
- WTO (2003) - *Declaration on Tourism and Climate Change*
- Raad van Europa - *European Landscape Convention*
- Alpine Convention - *Tourism Protocol*
- EUROPARC Federation - *European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas.*

Daarnaast zijn er nog allerlei initiatieven die zich bezighouden met een Lokale Agenda 21, keurmerken en indicatoren zoals bijvoorbeeld het *Duitse Federale Milieu Agentschap met Indicators for the development of sustainable tourism in the Baltic sea region.*

De huidige stand van zaken

Er zijn veel initiatieven, maar desondanks gaat de ontwikkeling van duurzaam toerisme erg langzaam. Er is nog geen sprake van een significante wijziging op het gebied van niet-duurzame consumptie- en productiepatronen. In het Europese toerisme wordt nog niet fundamenteel rekening gehouden met duurzaamheidseisen ten aanzien van het toeristenvervoer en met de seizoensspreiding van het recreatieve toerisme en de bijbehorende niet-duurzame effecten op economisch, sociaal en milieugebied. Er is een gebrek aan informatie en promotie van en over duurzaam toerisme. Het beleid blijft op hoog niveau steken en bereikt degenen die het moeten uitvoeren niet. De managers in de toeristenindustrie stellen andere prioriteiten. Conclusie: actie is noodzakelijk!

Belanghebbenden op alle niveaus zijn begonnen voorbereidingen te treffen om eisen op het gebied van duurzaamheid beter in het toerisme in te passen en om de mogelijkheden van het toerisme ten aanzien van duurzame ontwikkeling te benutten. Ofschoon deze niet specifiek op het toerisme zijn gericht, draagt de Europese Gemeenschap met een groot aantal beleidsinitiatieven en maatregelen in hoge mate bij aan deze inspanningen ter bevordering van duurzame ontwikkeling, zowel waar het gaat om haar mondiale verantwoordelijkheid als met betrekking tot haar verantwoordelijkheid binnen de Europese Unie.



De Commissie ziet dan ook versterking en optimaal gebruik van het bestaande actiekader als de juiste weg naar een duurzaam Europees toerisme. Dit betekent dat hoofdzakelijk moet worden vertrouwd op de positieve effecten van bestaand communautair beleid en bestaande communautaire maatregelen, die ondertussen worden versterkt, en op initiatieven ten behoeve van duurzaam toerisme die door andere belanghebbenden dan de Gemeenschap op dit gebied worden genomen. De leemtes van deze aanpak dienen te worden aangevuld met enkele specifieke maatregelen.

Basisrichtsnoeren voor een aanpak van de Europese gemeenschap

In internationaal verband

In internationaal verband bestaat de benadering van de Gemeenschap er derhalve uit haar beleid voort te zetten waarmee zij duurzaam toerisme promoot als handelsproduct en als hulpmiddel voor de ontwikkelingslanden. Zij tracht de samenwerking ten behoeve van een duurzaam toerisme met instanties van de Verenigde Naties en andere internationale organisaties te versterken, met betrekking tot de verantwoordelijkheid die zij zowel op het mondiale vlak als in Europa heeft.

In Europees verband

De Commissie overweegt verschillende maatregelen om de bijdrage van de Gemeenschap aan een duurzaam Europees toerisme te versterken. Deze zijn gericht op het verhogen van de voordelen die de Europese 'governance' en het communautair beleid en de diverse communautaire maatregelen die van invloed zijn op het Europees toerisme en de duurzaamheid ervan, met zich meebrengen. De Commissie wenst ook de samenwerking met de Wereldorganisatie voor Toerisme en tussen alle belanghebbende partijen van de toeristische sector in Europa te vergroten.

Plannen van de Commissie

- A Passende werkmaatregelen inzetten om de bijdrage van het communautair beleid aan duurzaam Europees toerisme te vergroten.
- B Synergie en samenwerking tussen belanghebbenden stimuleren.
- C Bijdragen aan het bevorderen van duurzame toeristische consumptie- en productiepatronen, en aan het op een betere manier overdragen van benaderingen, initiatieven, instrumenten en goede praktijken op de spelers die ter plaatse actief zijn.

De Commissie is voornemens om een *Werkgroep duurzaam toerisme* op te richten bestaande uit vertegenwoordigers van de diverse categorieën belanghebbenden. De groep zal worden belast met het ontwerp van een uitgebreid actiekader, waarin specifieke activiteiten aan de afzonderlijke belanghebbenden worden toegewezen en dat een tijdschema voor de tenuitvoerlegging bevat. De Commissie is bereid de tenuitvoerlegging van door de groep ontwikkelde activiteiten te bevorderen en te ondersteunen.

Piet Jonckers

Toerisme Eenheid EU-DG Ondernemingen

"Ik houd me op Europees niveau bezig met de duurzame aanpak van het milieu. De commissie heeft richtsnoeren opgesteld voor Europees Duurzaam Toerisme. Deze richtsnoeren zijn tot stand gekomen in open communicatie met alle belanghebbenden.

Bij het bevorderen van duurzaam toerisme moeten drie factoren betrokken worden: het leefmilieu, de economie en de sociale vraagstukken, zoals arbeidscondities, kinderarbeid enzovoort. Het leefmilieu moet dus goed zijn, er moet oog zijn voor de economie en de arbeidvoorwaarden moeten goed geregeld zijn. Ik geloof niet dat het lukt om maatregelen voor duurzaam toerisme van bovenaf op te leggen. Het kan alleen maar werken als men samenwerkt met organisaties en mensen op het lokale, regionale vlak. Het is belangrijk dat de eigenheid van lokale organisaties niet uit het oog verloren wordt.

Het lastige is wel dat er weinig steun is voor duurzaam toerisme vanuit de private sector. Daarnaast overheerst vaak het korte termijn denken. En het is wel degelijk van belang dat er wel wat gebeurt. Europa heeft een voorbeeldfunctie. Er wordt naar ons gekeken. De grote uitdaging is dan ook om kleine en middelgrote ondernemingen middels regionale samenwerkingsverbanden te bewegen tot duurzaam toerisme."

Specifieke initiatieven zullen betrekking hebben op betere controle van en rapportage over de duurzaamheid van toerisme, op activiteiten die duurzame consumptiepatronen op het gebied van toerisme bij de Europese burgers bevorderen, en op het bevorderen van duurzaamheid in de toeristische aanbodketen en bestemmingen. Deze initiatieven zullen vergezeld gaan van de ontwikkeling en het gebruik van gepaste informatie-instrumenten en -netwerken.

De Commissie verwacht dat andere belanghebbenden in Europa substantieel zullen bijdragen aan de inspanningen om een duurzaam toerisme te verwezenlijken. Het gaat hierbij om Europese burgers en toeristen, particuliere ondernemingen, toeristische bestemmingen en overheden en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. De Commissie is voornemens regelmatig verslag uit te brengen over de voortgang bij de tenuitvoerlegging van deze basisrichtsnoeren.

Conclusie

De Commissie verwacht van andere belanghebbenden dat zij hun bijdragen zullen leveren

aan inspanningen om duurzaam toerisme te realiseren. Het gaat hierbij om Europese burgers en toeristen, particuliere ondernemingen, Europese toeristische bestemmingen en overheden en belanghebbenden van maatschappelijke organisaties.

De Commissie zou in 2004 willen beginnen met de geleidelijke uitvoering van de gekozen maatregelen. Het is haar bedoeling dit te doen in samenwerking met de Raad, de andere communautaire instellingen en de internationale organisaties die op dit gebied actief zijn evenals met de actieve deelname van de toeristische sector en vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisaties.

De Commissie verwacht in de herfst van 2005 verslag uit te brengen aan de Raad en andere communautaire instellingen inzake de voortgang van de uitvoering, in een vorm die voldoende gedetailleerd is voor de voorbereiding van een Agenda 21 voor Europees toerisme, uiterlijk in het jaar 2007. Dit kan tevens dienen als een sectorspecifieke bijdrage aan het programma ter ondersteuning van Europese initiatieven om de verschuiving in de richting van duurzame consumptie en productie te versnellen, die is voorzien in het bij Wereldtop over duurzame ontwikkeling in Johannesburg goedgekeurde implementatieplan.

Duurzaam Toerisme in Europa

Nico Visser (NHTV-CSTT) en Herbert Hamel (ECOTRANS)

De sleutel tot een concurrerende Europese toerismesector is het behoud van de variëteit en de ontwikkeling van de kwaliteit. Dit kan worden bereikt door EM Certificering en Ecolabeling en door de bestemmingen te monitoren en goede rapportagesystemen te hanteren.

Presentatie

Er zijn enorm veel private partnerships en eindeloos veel groene vignetten. Groene filters helpen om goede voorbeelden uit heel Europa te herkennen (kijk op www.eco-tip.org)

In 2003 is 1% is gecertificeerd. Dat wil zeggen dat er wel veel voorbeelden zijn, maar niet genoeg voor de consument die duurzaam op vakantie wil. Duurzaam toerisme realiseer je door PPP x VVV = PPP. Public Private Partnership (PPP) x vervoer, verblijf en vermaak (VVV) komt ten goede aan Planet, People and Prosperity (PPP)

Hoe kun je transport duurzamer maken?

Overgaan op een duurzamer vorm van transport; gebruik maken van nieuwe minder milieubelastende vormen van transport of transportsystemen; efficiënter brandstofgebruik; kiezen voor dichterbij gelegen bestemmingen; de duur van het verblijf verlengen; een andere bestemming nemen of voor een andere soort activiteit kiezen; de negatieve effecten compenseren en mensen bewust maken van de negatieve effecten.





Voorbeelden

- **Mobilito** is een Oostenrijkse mobiliteitscentrale die onder meer actief is in Werfenweng, een vakantiedorpje in Oostenrijk. Vanaf de aankomst tot het vertrek is alles milieuvriendelijk en duurzaam geregeld. Bij inlevering van de autosleutels ontvangt de gast een mobieltje waarmee hij te allen tijde kan bellen om milieuvriendelijk vervoer op te roepen. Er zijn gratis fietsen beschikbaar en de activiteiten bestaan onder andere uit georganiseerde fietstochten en wandelingen.
- **Airstop** zorgt ervoor dat de lege plekken in een vliegtuig opgevuld worden. Deze plaatsen zijn via internet te boeken. Op die manier zijn de vliegtuigen 100% gevuld en wordt er geen kerosine verspild.
- **ROBINSON Nederland** sluit zich als eerste Nederlandse touroperator aan bij het *Cool Flying Program*. Dat wil zeggen dat de touroperator voor elke klant die met hen reist bomen laat planten om de emissie die wordt veroorzaakt door de vlieg-reis weer te compenseren.
- De **kusttram** vervoert jaarlijks 9.8 miljoen mensen 60 km naar de kust van Vlaanderen. Deze mensen laten dus de auto staan.
- **Het Transferium** in Renesse biedt ruimte aan 900 bewaakte autoparkeerplaatsen. Er is gratis vervoer van en naar het strand en de camping.

Hoe maak je accommodaties en activiteiten duurzaam?

Besparen op water, energie en emissies; het vermijden van chemische middelen en luchtvervuiling; de natuur beschermen; de biodiversiteit in stand houden; regionale producten aanbieden en promoten; bij uitstapjes gebruik maken van duurzame vervoermiddelen; de milieueffecten goed monitoren; goede informatie geven aan de gasten; goede arbeidsvoorwaarden voor het personeel; banen creëren; bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van de streek; vermaak aanbieden dat past in de omgeving en daarbij uitgaan van wat de streek te bieden heeft; het personeel goed opleiden en betrekken bij het plannen van de activiteiten en groene activiteiten aanbieden.

Voorbeeld

- *Rhonshafthotel Krone* gaat uit van wat er in de omgeving is en wat het zo bijzonder maakt. De ingrediënten van het menu van hotel Krone komen voor 80% uit de regio (normaal is 4%) Dit betekent ook veel extra werkgelegenheid in de buurt. Zo verkopen ze in de buurt geproduceerde appelsherry in plaats van campari. En ze hebben niet alleen eigen oogst, maar werken samen met boeren uit de omgeving. De namen van de regionale toeleveranciers worden op de menukaart vermeld. Door artikelen worden de gasten bewuster gemaakt van het belang van duurzaamheid.

Duurzaam Toerisme certificering in Europa

STSC, TOURBENCH en The European Platform houden zich bezig met het certificeren van bestemmingen op hun duurzaamheid. Op de sites van deze organisaties kunnen mensen op zoek gaan naar duurzame touroperators en bestemmingen.

Een duurzame bestemming wil zeggen dat de sociale, culturele en economische kant van de bestemming duurzaam moet zijn. Dit wordt gemeten aan de hand van verschillende indicatoren. Zo zijn er indicatoren die te maken hebben met de duurzaamheid van de omgeving. Daaronder vallen zaken als: lokale mobiliteit, het aantal toeristen per vierkante kilometer, het percentage milieuvriendelijke middelen van vervoer, milieuvriendelijk energiegebruik enzovoort. Sociale en culturele indicatoren zijn bijvoorbeeld de gemiddelde duur van de arbeidscontracten en het aantal aangegeven diefstallen. Een economische indicator is bijvoorbeeld de gemiddelde verblijfsduur van de gasten. Een voorbeeld van een duurzame bestemming is Stadt Nieheim, een Duits stadje dat zich volledig richt op de exploitatie van de lokale specialiteiten zoals de kaas en de houtbewerking. De Nieheimer Kaasmarkt trekt jaarlijks 50.000 bezoekers.

Top 100

Het is mogelijk een lijst samen te stellen van milieuvriendelijke bestemmingen aan de hand van de volgende criteria: de kwaliteit van de omgeving en de ecologie, de sociale en culturele integriteit, de staat van het culturele erfgoed, de schoonheid, de manier waarop het toerisme wordt ontwikkeld en de aandacht voor de toekomst in termen van duurzaamheid. Op deze lijst is overigens ook kritiek. De critici menen dat hier appels met peren worden vergeleken.

Nico Visser NHTV-CSTT

"Duurzaam Toerisme. Die modules draaien nu al enkele jaren en er is veel belangstelling voor onder de studenten.

Het begrip duurzaamheid is moeilijk te begrijpen voor de mensen. Het moet vertaald worden

naar concrete zaken en dan ben je als snel bezig met iets als verschillende bloedgroepen. De natuur en milieu kant, de sociale kant en de economische kant. Wat betreft natuur en milieu is de respons groot. Wat betreft beide andere punten is dat veel minder. Waarschijnlijk ook omdat die processen mindere makkelijk te beïnvloeden zijn.

Ik zie veel mogelijkheden voor duurzaam toerisme. Een toeristisch product is op te delen in verschillende componenten: transport, verblijf en activiteit (vervoer, verblijf en vermaak). Als je ieder van die onderdelen duurzaam maakt, ben je al heel ver.

Aan transport naar verre bestemmingen is weinig te doen op duurzaamheidsgebied. Dat gaat nu eenmaal per vliegtuig. Het enige wat je kunt doen is door bijvoorbeeld bomen te planten te compenseren wat je aan vervuiling uitstoot.

Wat betreft accommodatie kun je wel heel veel doen: je kunt zorgen dat je verblijft op een plek die op een goede manier gemanaged wordt, goede arbeidsvoorzieningen heeft enzovoort en dat er duurzaam met energie wordt omgegaan. Overigens zijn hotels waar goed milieumanagement plaatsvindt goedkoper dan hotels waar dit niet gebeurt, in tegenstelling tot wat klanten vaak denken.

Wat de activiteiten aangaat geldt hetzelfde. Zorg dat het transport naar de attracties milieuvriendelijk is en dat de mensen die de excursies leiden dit onder goede voorwaarden doen.

Hier zijn de labels weer belangrijk. De operator zegt dat de klant er niet om vraagt, maar waarom draai je het niet om met bijvoorbeeld een speciale duurzaamheidsfolder met duurzame reizen?

Om het product in stand te houden, moet de touroperator op een gegeven moment iets met duurzaamheid doen. Een andere reden kan moreel van aard zijn. Dat je als touroperator wilt bijdragen aan een duurzamere wereld."



Herbert Hamel ECOTRANS



"In 1981 sloot ik me, na mijn studie toerisme, aan bij de Gruppe Neues Reisen, een groep geëngageerde mensen die het reizen wilde verbeteren. Daar leerde ik Peter Zimmer kennen met wie ik sindsdien heel veel heb samengewerkt. We besloten dat we iets wilden doen en maakten de tentoonstelling 'Achtung Touristen!' Die tentoonstelling was een groot succes. We organiseerden cursussen voor consumenten zoals 'Reise in Dritter Welt' en 'Dritte Welt bei uns in München'. In 1983 las ik het boek van Ueli Mader: 'Sanfte Tourismus. Alibi oder Chance'.

Daarna heb ik allerlei dingen op het gebied van Duurzaam Toerisme georganiseerd. In 1988 had ik mijn eerste contact met SME MilieuAdviseurs. We deden de eerste Europese studie naar de Europese praktijk op het gebied van duurzaam toerisme. Ik kwam erachter dat er zoveel goede voorbeelden waren waar niemand wat van wist. We richtten ECOTRANS op waarin we een databank opstelden voor al deze goede voorbeelden. ECO staat voor Ecologisch en Economie en TRANS staat voor transfer en transparantie. Met ECOTRANS hebben we vanaf het eerste moment onderzoek gedaan naar ecolabels. We hebben een uitgebreide databank met alle ecolabels en selfcommitment initiatieven. In Europa hebben we een netwerk ontwikkeld met allerlei organisaties die bij duurzaam toerisme betrokken zijn. Ik vind dat er politiek een keuze gemaakt moet worden voor groene productie. Als iets op duurzame wijze geproduceerd wordt, moet men daarvoor beloofd worden in de vorm van bijvoorbeeld een vermindering van de belasting. Diegenen die zich engageren moeten daar voordeel bij hebben.

Voor mij is het project Productgerichte Milieuzorg een mijlpaal."

Boven aan de top 100 van meest milieuvriendelijke toeristische bestemmingen staan de fjorden in Noorwegen, de Schotse Hooglanden en de Duitse steden Heidelberg en Salzburg. Onderaan staan Spaanse, Italiaanse en Portugese locaties als: Venetië, de Franse Riviëra, de Algarve, de Costa Brava en helemaal onderaan de Costa del Sol.

Touroperators

Touroperators moeten groene elementen in hun aanbiedingen stoppen en dit ook monitoren.

In hun keuzes voor transport, accommodaties, bestemmingen en activiteiten moeten ze kiezen voor het meest duurzame.

Alle 200 Nederlandse touroperators (ANVR) hebben gezamenlijk toegestemd om te werken aan de milieueffecten van hun toeristische producten. Dit doen ze via het Productgerichte Milieuzorg programma. Dit programma trad op 1 november 2003 in werking. Vrijwel elke ANVR-reisorganisatie beschikt nu over een milieubeleidsverklaring, heeft een minimaal aantal maatregelen getroffen ten aanzien van vervoer, verblijf en vermaak, heeft een goed opgeleide milieuoördinator en biedt geen vastgestelde

onverantwoorde reisproducten aan. Elke ANVR reisorganisatie die hieraan voldoet, heeft het ANVR PMZ Basiscertificaat ontvangen.

Destinet 2005

Dit is een samenwerkingsverband tussen EEA, ECOTRANS en Ramböll Denmark. Op deze website staat gewaarborgde informatie over duurzaam toerisme en voorbeelden uit de praktijk.

Conclusie

Er zijn heel veel goede voorbeelden, maar er is een gebrek aan toegankelijke uitwisseling. Het marktaandeel van duurzaam toerisme neemt niet toe. Hiervoor is een Europese Agenda 21 voor duurzaam toerisme vereist.

"In future our main concern will no longer be whether we can travel to every place on earth, our main interest will be whether it is worthwhile arriving there." (Herman Löns, 1908)

Duurzaam Toerisme in Nederland

Deelnemers:

Kees Kuijken (ministerie LNV)

Paula Chaudron (milieucoördinator Buro Scandinavia)

Henk Verhagen (Consumentenbond)

Discussieleider:

Nick Welman (Fontys/IDUT)

Paneldiscussie



Kees Kuijken
Ministerie van LNV

"De betrokkenheid van het ministerie bij deze conferentie is historisch. De directie Platteland was een van de initiatiefnemers van de eerste Groeneveldconferentie. Je kunt dus wel zeggen dat duurzaam toerisme een warm plekje heeft in ons hart. De omgeving van het ministerie van LNV kenmerkt zich door concreetheid. We hebben het over koeien, mest en beschermde dieren. Duurzaam toerisme is helaas een veel minder concreet onderwerp en dat is lastig voor het nemen van maatregelen.

Wat doet Nederland goed op het gebied van duurzaam toerisme? Waar zijn we trots op?

Chaudron: Ik ben trots op het feit dat we hier met z'n allen zitten. Productgerichte Milieuzorg (PMZ) is een overwinning. Er wordt anders naar het milieu gekeken dan een paar jaar geleden. In 2003 is er een enquête gehouden: hoe beoordeel je dat het bedrijf omgaat met milieuzorg? De uitkomst was veel positiever dan enkele jaren daarvoor.

Verhagen: Er is veel veranderd en vergeleken met zes jaar geleden zijn er veel initiatieven. Mijn vraag is wel: hoe krijg je dit allemaal bij de consument? PMZ is zeker iets om trots op te zijn, dat is een stap in de goede richting en het heeft het bewustzijn bij touroperators losgemaakt. Men kiest nu vaker voor de weg van de lange adem.

Kuijken: Ik ben er trots op dat we in Nederland in de vorm van het IDUT een hecht platform hebben waar open wordt gecommuniceerd over uitgaand duurzaam

toerisme. Wat ik zie is dat iedereen voor duurzaam toerisme is, maar dat de slag naar concrete maatregelen niet gemaakt wordt. Het is toch heel moeilijk om mensen er concreet bij te betrekken. Dat heeft te maken met zowel de vaagheid, als de breedheid van het begrip duurzaam toerisme. Bovendien is het imago nog altijd een beetje dat van de geitenwollensokkenactivist. Het belangrijkste actiepunt is momenteel bewustwording, communicatie, voorlichting en kennis van wat er speelt. Ik vind dat duurzaam toerisme opgenomen moet worden in de onderwijsprogramma's.

Daarnaast is het heel belangrijk om concrete maatregelen te nemen die het duurzaam toerisme bevorderen. Zo vind ik dat alle kosten moeten worden doorgerekend zodat je een reëel kostenplaatje krijgt. Op die manier kun je het consumentengedrag, dat erg prijsgericht is, mogelijk beïnvloeden. Een ander belangrijk punt is de vakantiespreiding. Die zou nog verder geoptimaliseerd kunnen worden. Verder moet de markt transparanter worden, bijvoorbeeld door het instellen van een milieubarometer. Wat mij betreft zou er eigenlijk geen ander toerisme mogen zijn dan duurzaam toerisme. Maar misschien moet je dat als aanbieder niet zo expliciet benoemen, maar je moet wel maatregelen nemen die ertoe leiden dat het toerisme duurzaam wordt."

Paula Chaudron

Buro Scandinavia

"Buro Scandinavia organiseert reizen in Groot-Brittannië, Ierland, Scandinavië, IJsland en de Kanaaleilanden. Met onze bestemmingen trekken wij klanten aan die hechten aan natuur en duurzaamheid. Ons belang bij duurzaam toerisme is dan ook tweeledig. Enerzijds willen we dat de natuur die onze klanten zo waarderen er over zoveel jaar nog steeds is, dus we nemen maatregelen om die natuur te beschermen. Anderzijds willen we onze klanten die om duurzaamheid vragen tevreden stellen. Om dit te bereiken werken we in Scandinavië samen met allerlei kleinschalige organisaties. Dat kan helaas niet in elk land. Scandinavië loopt wat milieu-maatregelen betreft ver vooruit op Nederland en met name op Groot-Brittannië. In landen waar men nog niet zo ver is, zoals bijvoorbeeld Groot-Brittannië is het voor ons veel moeilijker om duurzame reizen aan te bieden.

Ik zie wel een taak voor Europa om de wetgeving op milieugebied veel meer te synchroniseren. Dat in een land als Groot-Brittannië het afval bijvoorbeeld ook gescheiden wordt opgehaald.

Ik vind dat duurzaam toerisme veel meer moet gaan leven in Nederland. Ik hoop dat de overheid bijvoorbeeld met ludieke acties ervoor zorgt dat het weer meer aandacht krijgt. En ik hoop natuurlijk ook dat deze conferentie daartoe bijdraagt."

toerisme. Dat zou er ook moeten zijn voor binnenlands toerisme.

Verder mogen we er trots op zijn, dat er in Nederland veel gevarieerde duurzame recreatiemogelijkheden zijn, dichtbij huis. Op het gebied van het uitgaand toerisme hebben we aan concrete resultaten minder bereikt. Wel iets meer bewustwording bij de consument (bijvoorbeeld geen koralen mee naar huis nemen) door de souvenircampagne en bijvoorbeeld een initiatief als Trees for travel.

Wat moet er nog gebeuren? Schiet het allemaal hard genoeg op?

Verhagen: Er moet nog een vertaalslag naar de consument komen, een concreet handelingsinitiatief. De consument onderkent inmiddels het belang van natuur en duurzaamheid, maar hij wil wel horen hoe hij daarvoor moet kiezen, en er moet iets te kiezen zijn.

Wat betreft transport: de teloegang van de treinen voor internationale vakanties is doodzonde. Er moet meer transparantie komen: dus geen vijftig ecolabels, maar één label waarvan de consument weet: als dat erop staat klopt het. Nu is er teveel verschillende informatie en zijn er teveel actoren.

Chaudron: Er moet nog wel het nodige gebeuren. Eenduidigheid op internationaal gebied over regels en wetten met betrekking tot duurzaamheid zou erg fijn zijn. Een volgende stap is met elkaar praten en van elkaar leren. Ik ben onbekend met alle goede initiatieven die er zijn, ik zou die graag willen uitwisselen en met elkaar verder willen uitbouwen.

Kuijken: Ik vind dat er nog heel veel moet gebeuren. Vanuit de Rijksoverheid moeten er specifieke middelen worden ingezet om duurzaamheid te bevorderen. Bijvoorbeeld financiële middelen om duurzaamheid een duwtje in de rug te geven. Denk aan een ander BTW-tarief voor duurzame vakanties, maar ook aan communicatiemiddelen. Voorlichting over duurzaamheid is erg belangrijk om de bewustwording te vergroten. En dan zijn er nog maatregelen mogelijk voor piekvermijding zoals de vakantiespreiding en bijvoorbeeld seizoenverlenging. Dit laatste is ook van groot belang voor de duurzaamheid.

Er moet een beleidskader komen voor duurzaam toerisme en recreatie. Dit moet zonder al teveel sturing in samenwerking met het bedrijfsleven en organisaties ontwikkeld worden.

Verhagen: Ik vind juist wel dat de overheid moet sturen. Die sturing moet bestaan uit spreiding van de vakanties en uit financiële prikkels, door bijvoorbeeld goede voorbeelden te belonen. En je zou misschien voorzichtig belasting op vliegtickets kunnen heffen als helder wordt dat dat kan bijdragen tot een beter milieu. Ik ben dus niet zomaar voor BTW op het vliegticket of verhoging van accijns op de benzine, maar ik wil wel de maatschappelijke kosten van het product vliegreis in de prijs tot uiting laten komen.

Chaudron: Ik vind ook dat er juist veel gestuurd moet worden door de overheid. De totstandkoming van het PMZ-certificaat was al erg moeilijk.

Nederland heeft binnenkort het voorzitterschap van de EU. Wat moet zeker op die EU-agenda komen te staan?

Chaudron: Er zijn enorme verschillen in wet- en regelgeving ten aanzien van duurzaamheid in diverse landen. Het zou goed zijn als er een Europese afstemming van het milieubeleid zou komen. Ik zou graag zien dat de EU zich op een professionele manier met de toeristenbranche bemoeit.

Verhagen: Er moet op EU-niveau een goede vakantiespreiding worden geregeld en verder moet in alle te nemen maatregelen duurzaamheid worden meegenomen.

Kuijken: In de EU moet kennis worden uitgewisseld tussen de verschillende landen. Verder moeten er richtlijnen komen voor benchmarking.

Wie zouden jullie de prijs geven voor de organisatie die dit jaar het meest heeft gepresteerd op het gebied van duurzaamheid?

Kuijken: De Consumentenbond, vanwege de activiteiten die zij ontplooiën om duurzaamheid transparant te maken.

Chaudron: Ik pas.

Verhagen: Toch de ANVR, die hebben met hun PMZ-project heel wat bereikt.

Henk Verhagen Consumentenbond

“Onze missie is om mensen de mogelijkheden te bieden om op basis van goede informatie beter te kunnen kiezen. En bij die informatie hoort ook mens en milieu. Bij alle producten die we onderzoeken is duurzaamheid een van de criteria. En daarbij betrekken we zowel de productie van dat product als de sociale omstandigheden waaronder dat product is gemaakt.

Als Consumentenbond is het lastig om goede informatie te geven over bijvoorbeeld reisproducten, als de informatie daarover niet helder is. Zo zijn er te veel groene labels, waardoor de consument niet meer weet waar hij op kan vertrouwen.

Ik zie veel mogelijkheden voor duurzaam toerisme, maar het gaat wel erg langzaam. Dat komt ook omdat er zoveel actoren bij betrokken zijn. Iedereen wijst naar elkaar en wacht op de ander voor het nemen van maatregelen om veranderingen te bewerkstelligen. Ik zou graag iets meer activiteit van de overheid willen. De branche vraagt om standaarden en die standaarden moeten internationaal zijn. Op het moment dat de overheid kinderprostitutie strafbaar stelt en mensen die zich daaraan schuldig maken ook hier in Nederland worden bestraft, werkt dit ook door naar de branche. Dat vind ik een goede zaak.

Ik vind dat de reisbranche veel transparanter moet worden. Een slager moet kunnen vertellen over de herkomst van zijn vlees. Zo vind ik dat een touroperator of een agent aan de balie moet kunnen vertellen hoe het zit met het duurzame karakter van de reizen die hij of zij verkoopt. Ik hoop dat we met deze conferentie weer een stap verder zijn in het delen van kennis en het duidelijk maken waar de mensen mee bezig zijn.”



Slotstellingen Groeneveld conferentie

Op de Groeneveld Conferentie 2004 is gediscussieerd over duurzaam toerisme in Europa. Tijdens het afsluitend debat onder leiding van dagvoorzitter Romana Engeman zijn op basis van de discussies in een viertal workshops stellingen geformuleerd op het gebied van biodiversiteit, verkeer en vervoer, cultuur en accommodaties en milieulabels.

Op basis van deze slotstellingen en de discussies tijdens de dag wordt door het platform IDUT de Groeneveld paper 2004 ontwikkeld. De Groeneveld paper 2004 bevat zowel aanbevelingen voor de Nederlandse overheid (en via deze aan de EU) als voor de diverse stakeholders op het gebied van duurzaam toerisme.



Aanbevelingen

Algemeen

De afgelopen jaren is er al veel gebeurd op het gebied van duurzaam toerisme, met name geïnitieerd door reissector, het hoger onderwijs, NGO's en koepelorganisaties. Er is sprake van groeiende bewustwording in brede kring.

Daarmee is een goede basis gelegd om het Nederlands toerisme naar het buitenland te verduurzamen. Een nieuwe

krachtige impuls is nu nodig om duurzaam toerisme een stap verder te brengen.

Daarvoor is de inzet van alle stakeholders noodzakelijk: de reissector, belangenorganisaties én de (Nederlandse en Europese) overheid. Ook de toerist zelf heeft een rol: toeristen hebben nog te weinig kennis van de (milieu-)consequenties van hun handelen. Heldere voorlichting en sturing van het aanbod (door alle stakeholders) naar consumenten is dan ook van groot belang.

Biodiversiteit

- De EU moet meer sturing geven aan en middelen beschikbaar stellen voor de ontwikkeling van een ecologische hoofdstructuur én een toeristische hoofdstructuur, inclusief zonering van gebruik in de natuurgebieden.

In Europa zijn veel beschermde gebieden, maar door verschillen in status en regels in de verschillende landen is er geen eenduidigheid. Nationale overheden zijn tot dusverre vaak te laat met beschermen van gebieden, wat onherstelbaar verlies van natuur tot gevolg heeft. Midden- en Oost Europa hebben nog onaangestaste gebieden, het is van belang deze te behouden en ze mee te nemen in een Europese hoofdstructuur, met eenduidigheid over beleid, regels en financiering.

Zonering is een manier om kwetsbare natuur te beschermen. Per gebied dient bepaald te worden welke activiteiten wel en niet kunnen. De EU heeft daarin een belangrijke sturende en coördinerende rol.

- Zet toerisme in voor het stopzetten van het verlies van biodiversiteit door een sturende en regulerende overheid (via bijv. ruimtelijke ordening en zonering) en het



betrekken van de lokale bevolking (creëren betrokkenheid). Duurzaam toerisme kan een goed economisch alternatief zijn voor ander landgebruik dat negatiever uitpakt voor de natuur.

De EU heeft beleid om het verlies aan biodiversiteit per 2010 stop te zetten ('halting biodiversity loss in 2010'). Echter, elk jaar komen er meer bedreigde diersoorten bij. Toeristen bezoeken vaak een gebied juist voor de mooie omgeving.

Toerisme kan daarbij als vervanger van meer schadelijke industrieën een rol hebben bij het behoud van biodiversiteit en bij het behouden of creëren van werkgelegenheid. Daarvoor is het van belang dat bij voorzieningen voor toeristen rekening gehouden wordt met de waarden in het gebied en ook de betrokkenheid van de lokale bevolking is cruciaal.

- Ontwikkel andere financieringsbronnen voor natuur, waarbij een sterkere link wordt gelegd tussen betaling voor natuur en het gebruik van de natuur. Hiermee wordt het besef voor natuurwaarden voor toerisme vergroot en komt het de lokale economie ten goede.
Hierbij valt te denken aan toegangsgelden, doelbelasting, 'visitor pay back' systemen of eventueel vrijwillige bijdragen (vooral ter bewustwording) of bijdragen aan specifieke voorzieningen (toiletten, plattegronden, routes, etc). Het is van belang dat de opbrengst ten goede komt aan de lokale gemeenschap die met het geld het natuurgebied daadwerkelijk kan onderhouden.

Transport en toerisme

- Verduurzaming van vervoer is een integrale en gezamenlijke verantwoordelijkheid van de vervoerssector én de toeristische sector. Beide dienen hierop te worden aangesproken.
Toerisme en vervoer zijn niet te scheiden, raken zelfs meer en meer verweven



(doordat reisorganisaties ook het vervoer leveren). Bovendien kan de toeristische sector invloed uitoefenen bijv. via het inkoopbeleid: kiezen voor een luchtvaartmaatschappij met relatief schone vliegtuigen of gebruik maken van trein en bus in pakketreizen. De overheid heeft de taak om voorwaarden te creëren voor duurzaam vervoer en transport en deze te stimuleren.

- Duurzame ontwikkeling vereist méér dan ecolabels en klimaatcompensatieregelingen en ze moeten zeker niet alleen als legitimatie worden gebruikt voor duurzame ontwikkeling.
Maatregelen als klimaatcompensatie zijn belangrijk (ook voor bewustwording), maar het is een 'end of pipe' oplossing. Ecolabels kunnen bijdragen aan meer duurzaamheid maar zijn met name gericht op accommodaties en bieden daarmee geen waarborg voor een duurzame ontwikkeling van toerisme in brede zin. Meer structurele oplossingen zijn te vinden in reductie van energiegebruik en schadelijke emissies.
- Overheidsmaatregelen (bij voorkeur op Europees niveau) zijn nodig en mogelijk en kunnen bijdragen aan duurzame ontwikkeling van toeristisch vervoer. De Nederlandse overheid heeft hierin een regierol, en kan door bijvoorbeeld fiscale maatregelen schone alternatieven stimuleren.
- Toeristen zijn zelf nauwelijks op de hoogte van de (milieu-)consequenties van hun handelen. Voorlichting en sturing van het aanbod zijn nodig. Zo mogen 'groene' reizen en vakanties niet duurder zijn, en zouden toeristen niet te veel moeite moeten doen om duurzame keuzes te kunnen maken.

Cultuur

- Draagkracht en belasting van culturele voorzieningen dienen in evenwicht te zijn. Bij disbalans dient selectieve promotie te worden gehanteerd als middel tot spreiding van bezoekersstromen. Daarbij zou dan minder aandacht geschonken moeten worden aan culturele highlights en meer aan minder bezochte culturele attracties (als dat voor het behoud van deze attracties van belang is). Dat is goed om te voorkomen dat highlights onder de voet gelopen worden, goed voor spreiding van bezoekers, voor behoud van andere culturele voorzieningen en voor het in stand houden van cultuur in meer brede zin (alles wat een land aan bijzonders te bieden



heeft, inclusief highlights, minder massale bezienswaardigheden maar ook lokale bevolking en gebruiken).

- Bij de ontwikkeling van nieuwe cultuur-toeristische bestemmingen dient goed nagedacht te worden over draagvlak, belasting, maar vooral ook betrokkenheid van lokale bevolking, overheid en instanties. Voorlichting en trainingsprogramma's voor alle betrokkenen zijn mogelijke hulpmiddelen.
- Er dient meer en grondiger aandacht te zijn voor voorlichting en informatie over cultuur aan reizigers zowel door de reisorganisaties als door de lokale instanties ter plekke. Daarbij is het van belang dat naast 'vreemde talen' (Engels) deze info ook in lokale talen beschikbaar is. De informatie dient verder te gaan dan de cliché's en highlights.

Accommodaties en labels

- Labels zijn een goede manier om duurzaamheid te concretiseren, zowel voor accommodatiehouders als voor toeristen/consumenten. Behalve het toeristische bedrijfsleven en belangen- en koepelorganisaties heeft ook de overheid een rol, vooral in het stimuleren van labels.
- Er moet richting de toerist één boodschap uitgedragen worden die tot uiting komt in één logo. Het succes van labels is afhankelijk van eenduidige en herkenbare communicatie: ze dienen zichtbaar te zijn. Invulling van criteria voor logo's zijn tot dusverre verschillend per land of regio om zo optimaal op de lokale situatie in te spelen en grotere betrokkenheid van de participanten te krijgen. Op korte en middellange termijn is het daarom aan te raden te streven naar één Europees label (zoals de EU Flower) in combinatie met één lokaal of regionaal label.
- Labels moeten zich niet alleen richten op milieuaspecten maar ook op andere duurzaamheidscriteria. Om het inzichtelijk te houden zijn veel labels aanvankelijk gericht op milieuaspecten. Maar sociale en culturele criteria dienen ook aandacht te krijgen, zeker voor zover deze niet via (landelijke of EU) wetten en regels zijn gewaarborgd.



Colofon

Productie:

Marielies Schelhaas (IDUT/NGIUCN),
Henk Zandvliet (SME MilieuAdviseurs)

Tekst:

M+ Redactie & Communicatie,
Marielies Schelhaas (aanbevelingen)

Foto's:

ECEAT,
Paul Peeters,
Marnix Viëtor

Vormgeving:

Diet Rademaker

Uitgave:

Platform IDUT
Plantage Middenlaan 2K
1018 DD Amsterdam
www.idut.nl
info@idut.nl

Augustus 2004

Aanbevelingen voor Duurzaam Toerisme en Europa



> P L A T F O
 R M I N I T I
 A T I E F G R
 O E P D U U R
 Z A A M U I T
 G A A N D T O
 E R I S M E <

IDUT, Platform voor duurzaam toerisme

De aanbevelingen komen van het platform IDUT (platform voor duurzaam uitgaand toerisme), waarin partijen uit bedrijfsleven, non-profitorganisaties, onderwijs en overheid zitting hebben.

Leden van het platform IDUT zijn: ANVR, ANWB, CBI, ECEAT, ECPAT, Fontys Hogeschool, Hogeschool InHolland, KNV busvervoer, Milieu Centraal, Ministerie van LNV, NC-IUCN, Nederlands Alpen Platform, NHTV, NS Travel, SNV, TUI Nederland, Thomas Cook NL, Wageningen Universiteit, Wereld Natuur Fonds, Zwitserland Toerisme, www.idut.nl

Op weg naar duurzaam toerisme is er de afgelopen jaren veel gebeurd. Bewustwording is gegroeid en verschillende partijen hebben projecten opgezet. Een paar voorbeelden: reisondernemingen verenigd in het ANVR hebben een product en milieuzorg systeem ingevoerd, (non-)profit organisaties hebben projecten opgezet om te laten zien hoe duurzaam toerisme in de praktijk werkt (op de Nederlandse Antillen, in de Alpen, de internationale Code of Conduct ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting op vakantiebestemmingen, opzetten van checklists etc), in het onderwijs worden steeds meer vakken en studierichtingen over duurzaam toerisme ingevoerd, er is – op Nederlands initiatief – een Europese standaard (VISIT) voor milieukeuren ontwikkeld, etc. Duurzaam toerisme blijft echter teveel een kleinschalige nichemarkt.

Duurzaam toerisme is de toekomst

Alle betrokken organisaties, verenigd in het platform IDUT, onderschrijven dat een duurzame vorm van toerisme de toekomst van de reisindustrie en het behoud van natuur, cultuur en milieu is.

De beginstap is er. Het is nu zaak om van duurzaam toerisme algemeen aanvaarde praktijk te maken. Daarvoor zijn nieuwe krachtige impulsen nodig, waarbij alle partijen hun verantwoordelijkheid nemen.



Biodiversiteit

De aanwezigheid van waardevolle natuur en mooie landschappen vormen een belangrijke drijfveer voor toeristen om een gebied te bezoeken. Toerisme kan bijdragen aan bescherming van natuur en behoud van biodiversiteit (de variatie van leven op aarde), mits er op een goede manier mee wordt omgegaan. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om goede planning en management van toeristische voorzieningen, verstandig omgaan met water in droge gebieden en het zoneren van activiteiten (het begrenzen en sturen van activiteiten in gebieden).

De Groeneveld aanbevelingen

Basis voor de aanbevelingen is de Groeneveld Conferentie 2004. Tijdens deze conferentie werd door de ruim 100 aanwezigen gediscussieerd over duurzaam toerisme in Europa. De deelnemers zijn actief op het brede terrein van duurzaam toerisme en werkzaam in de reissector, bij NGO's, onderwijsinstellingen, adviesbureaus en overheid. De aanbevelingen zijn gegroepeerd op de onderwerpen biodiversiteit, vervoer en accommodaties.

De Groeneveld paper bevat aanbevelingen voor EU, rijksoverheid, bedrijfsleven en andere betrokken partijen. De nadruk ligt op de Nederlandse overheid (en via hen op de EU). De aanbevelingen richten zich alleen indirect op de consument. Betrokkenheid van de toerist zelf is uiteraard van groot belang. Informatie en eenduidige heldere communicatie zijn daarbij cruciaal.

Aanbevelingen

Sturing en coördinatie van natuurbescherming is nodig op Europees niveau. Nederland dringt daarop aan.

EU, Rijksoverheid

Voor bescherming van natuur en behoud van biodiversiteit is eenduidigheid op het gebied van regels, beleid, financiering en status nodig. Momenteel loopt dat per land sterk uiteen. Sturing en coördinatie op Europees niveau is daarom nodig. Ook is aandacht nodig voor de nieuwe lidstaten. In Midden- en Oost Europa bestaan nog vele onaangetaste gebieden. Het is van groot belang om tijdig gebieden te beschermen om onherstelbaar verlies van natuur voor te zijn.



Toerisme is een alternatief voor schadelijk natuurgebruik. Reguleer toerisme door zonerings- en ruimtelijke maatregelen, en betrek de lokale bevolking.

EU, Rijksoverheid

Het is EU beleid om het verlies aan biodiversiteit voor 2010 stop te zetten ('halting biodiversity loss in 2010'). Elk jaar neemt het aantal bedreigde dier- en plantensoorten echter toe. Toerisme biedt kansen om als vervanger van meer schadelijke industrieën bij te dragen aan behoud van biodiversiteit, en tegelijkertijd werkgelegenheid en inkomsten te bieden aan de lokale bevolking.

Tegelijkertijd kan toerisme ook natuurgebieden aantasten. Daarom is het van belang dat bij voorzieningen voor toeristen rekening gehouden wordt met de waarden van het gebied (door bijvoorbeeld zonerings-, hanteren van limieten en ruimtelijk orderingsbeleid door de overheid) en is betrokkenheid van de lokale bevolking cruciaal.

Ontwikkel nieuwe financieringsbronnen voor natuurgebieden waarbij gebruik van natuur betaald kan worden.

EU, Rijksoverheid, terreinbeheerders, lokale bevolking

Ontwikkeling van extra financieringsbronnen voor natuur, waarbij een sterkere link wordt gelegd tussen betaling voor natuur en het gebruik van de natuur, biedt nieuwe mogelijkheden. Het besef van de waarde van de natuur voor toerisme wordt vergroot en de natuur komt de lokale economie ten goede.

Hierbij valt te denken aan toegangsgelden, doelbelasting, eventueel vrijwillige bijdragen (vooral ter bewustwording) of bijdragen aan specifieke voorzieningen (toiletten, plattegronden, routes, etc). Het is van belang dat de opbrengst ten goede komt aan de lokale gemeenschap of de beherende instantie die met het geld natuurgebieden daadwerkelijk kan onderhouden.

Vervoer

Vervoer zorgt voor een zeer groot deel van de milieubelasting van het toerisme. Daarbij gaat het om onder meer energiegebruik, emissies (broeikasgassen), infrastructuur (ruimtegebruik, effect op biodiversiteit en leefruimte van de mens) en geluid. Het vliegtuig is verreweg het minst milieuvriendelijk, en voor alle vervoerswijzen geldt: hoe verder, hoe groter de milieubelasting. Verduurzaming van toeristisch verkeer en vervoer is een integrale en gezamenlijke verantwoordelijkheid van de vervoerssector, de toeristische sector en de overheid. Allen kunnen op hun eigen terrein maatregelen treffen.

Aanbevelingen

Randvoorwaarden en stimuleringsmaatregelen, zoals fiscale en prijsmaatregelen, zijn nodig

EU, Rijksoverheid

De overheid is onvoldoende betrokken bij mogelijkheden om toeristisch vervoer te verduurzamen. Er liggen op dit terrein taken op het gebied van randvoorwaarden en stimuleringsmaatregelen. Daarbij kan de overheid in Europees verband aansluiten bij de maatregelen die genoemd zijn in het Actieprogramma van het Europese Witboek Vervoer. Het Witboek vraagt ondermeer om een evenwichtigere verdeling van de vervoerswijzen, invoer van kerosineheffingen en gedifferentieerde luchtverkeersheffingen. Duurzame vervoerswijzen dienen aantrekkelijker te worden. Dat kan door het bieden van belastingvoordelen die schone alternatieven stimuleren, prijsreducties voor duurzamere vervoersmiddelen (trein, touringcar), door het (gelijktijdig) belasten van relatief vuil vervoer, en door praktische aanpassingen (zoals eenvoudige manieren om aan trein en bustickets te komen) waardoor duurzamere vervoermiddelen eenvoudiger te kiezen zijn.





Ontwikkel en stimuleer schonere technologieën

Vervoerssector, Rijksoverheid

Ecologische en economische efficiency van het vervoer is de taak van de vervoerssector. De producenten zijn primair verantwoordelijk voor de technologische ontwikkeling van schonere en zuinigere voertuigen. Vervoerbedrijven kunnen ervoor zorgen dat hun voertuigen efficiënter worden gebruikt. Ook kunnen vervoerbedrijven ervoor zorgen dat milieuvriendelijkere vervoerwijzen als touringcar en trein beter concurreren, zeker op korte en middellange afstanden. De overheid heeft de taak de ontwikkeling van schone technologieën te stimuleren.

Biedt meer duurzamere alternatieven aan

Toeristische sector

De toeristische sector heeft vooral invloed op de omvang van het vervoer en op de keuze van de vervoerswijze. Zo kunnen touroperators die keuze beïnvloeden via bijvoorbeeld het inkoopbeleid: aantrekkelijke aanbiedingen met gebruik van trein en bus in plaats van auto of vliegtuig, of kiezen voor een luchtvaart- of busmaatschappij met relatief schone vliegtuigen of bussen of een groot aantal bezette stoelen per vlucht (charter) of rit. Ook door het aanbieden van bestemmingen die minder ver weg liggen (zoals Spanje i.p.v. Zuid-Amerika) heeft de toeristische sector invloed op de keuze van de consument en op het vervoersvolume. Ook zouden reisagenten beter op de hoogte gebracht moeten worden van de effecten van reizen op milieu, natuur, mens en cultuur en de mogelijkheden van duurzame keuzes.

Accommodaties

Accommodaties kunnen substantieel bijdragen aan verduurzaming van toerisme. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld energie- en watergebruik, materialen (linnengoed, bouw materiaal, schoonmaakmiddelen), ruimtegebruik, afval, maar ook om zaken als arbeidsomstandigheden. Naast regelgeving zijn labels voor zowel accommodatiehouders als voor toeristen een goede manier om bij te dragen aan duurzaamheid. In de Europese Unie worden tientallen verschillende toeristische keurmerken, labels en certificeringsschema's gebruikt. Om meer helderheid en bekendheid te creëren voor onder andere touroperators en consumenten heeft een aantal Europese labels zich afgelopen jaren gegroepeerd onder de naam VISIT. Daarnaast heeft de EU ook een eigen Europees label ontwikkeld, de EU Flower.

Aanbevelingen

Streef naar één Europees labelsysteem, met één boodschap en logo

EU, Rijksoverheid en non-profitorganisaties

Door de veelheid aan labels en de onderlinge verschillen in criteria en logo zijn accommodaties met label vaak slecht als zodanig herkenbaar voor toeristen en touroperators. Het succes van labels is afhankelijk van eenduidige, positieve en herkenbare communicatie en criteria. Er dient daarom één boodschap te worden uitgedragen aan de toerist, met eenduidige criteria. Streef daarom naar één Europees label (zoals de EU flower) zonodig gecombineerd met één lokaal of regionaal label (om in te kunnen spelen op de lokale situatie).

Betrek in het label milieu, natuur, cultuur en sociale aspecten

Rijksoverheid en non-profitorganisaties

Duurzaamheid is breder dan milieu alleen. Labels dienen daarom behalve milieuaspecten ook andere duurzaamheidscriteria, sociale en culturele aspecten (zoals arbeidsomstandigheden en gedragscodes ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting) in de criteria op te nemen. Soms zijn deze in (landelijke of EU) wetten of regels gewaarborgd, vaak echter ook niet.





Maak het voeren van labels (tijdelijk) financieel aantrekkelijk

Overheid

Momenteel wordt voor het voeren van een label financiële bijdragen en investeringen gevraagd, terwijl labels nog geen rendement opleveren. Slechts één procent van de accommodaties voert een label.

Om duurzaamheid bij accommodaties te stimuleren kan het voeren van een label financieel aantrekkelijker gemaakt worden. Daartoe zijn verschillende mogelijkheden: fiscale voordelen, door overheid gefinancierde marketing gericht op consumenten (zodat labels meer bekendheid krijgen en tevens het bewustzijn onder toeristen wordt vergroot) of andere bonus/malus regelingen gericht op stimuleren van duurzame maatregelen. Op termijn hebben labels een zodanige bekendheid, en is het aantal bedrijven met label dusdanig vergroot dat de voordelen voor bedrijven, ook financieel, evident zijn en is overheidsfinanciering niet meer nodig.

Cultuur

Naast biodiversiteit, vervoer en accommodaties is ook cultuur een belangrijk onderwerp.

Culturele aspecten zijn in de ontwikkeling naar meer duurzaam toerisme onderbelicht gebleven. In de toekomst zal meer aandacht voor culturele en sociale aspecten in duurzaamheid nodig zijn. Ook het platform IDUT en zijn leden zal daar meer aandacht aan besteden. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld evenwicht in draagkracht en belasting van culturele voorzieningen, het betrekken van lokale bevolking bij de ontwikkeling van nieuwe bestemmingen en informatie aan bezoekers.





Colofon

Productie:
Platform IDUT

Tekst:
Marielies Schelhaas

Foto's:
Toerismebureau Bonaire
Blue Flag
Nico Visser
ECEAT
Paul Peeters
Marnix Viëtor

Vormgeving:
Diet Rademaker

Uitgave:
Platform IDUT
Plantage Middenlaan 2K
1018 DD Amsterdam
www.idut.nl
info@idut.nl

September 2004